

Комунальний заклад
«Центр дитячої та юнацької творчості № 2
Харківської міської ради»

Методична розробка заняття за темою:

**«Опішнянська глиняна іграшка. Дівчинка в
національному українському костюмі»**

Перший рік навчання, основний рівень.

Вік дітей: 10-12 років

Розробила: Подрезова Олена Степанівна,
керівник гуртка «Гончарство, кераміка та
художня обробка пластичних мас»

КЗ «ЦДЮТ № 2»,

керівник гуртка - методист

Тема: Глиняна іграшка. Дівчинка в національному українському костюмі

Тип заняття: комбінований

Мета:

1. Навчальна - Навчити бачити спільне та різне, порівнювати народну іграшку та скульптурні зразки з фарфору та фаянсу

Навчити ліпити жіночу фігуру, передавати форми частин тіла, пропорційні співвідношення.

Ознайомити дітей з зображенням жіночої фігури у кераміці.

2. Розвиваюча -Познайомити з елементами національного українського жіночого костюму.

Розвивати уяву, увагу, мислення, творче ставлення, фантазію

3. Виховна - Виховувати любов до української культури, її коріння та бажання зберегти традиції народних майстрів.

Обладнання

1. Глина, стеки, ножички, мисочки з водою, дрiт, ганчірки, скалки, турнетки, станки, дошки або пластинки, пензлі, шаблони.
2. Комп'ютер, проектор, відео - матеріали: презентація, слайд-шоу. Картинки, листівки, світлини та замальовки народного костюму різних регіонів України.

План:

1. Підготовка до практичної роботи. Бесіда «Скульптурні зображення жінок у ХІХ – ХХ столітті». «Український національний жіночий костюм»
2. Повідомлення теми та мети заняття.
3. Практична робота.
 1. Ліплення фігури.
 2. Декорування поверхні.
 3. Індивідуальна робота.
4. Узагальнення засвоєного матеріалу.
5. Підготовка виробу до просушування. Підсумок заняття.

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Підготовча робота

Виставка скульптурних композицій з фаянсу ХХст.

Діти готують приказки, загадки, прислів'я про український народний костюм.

Готується презентація.

2. Організаційний момент.

1. Приготування робочого місця.

2. Розподіл глини.

3. Актуалізація опорних знань.

Листівки з зображенням дівчини у національному костюмі різних регіонів України. Бесіда – обговорення:

- спільних рис та регіональних відмінностей костюму.
- Різниця костюму дівчинки, дівчини, заміжної та незаміжної жінки.
- Види прикрас та головних уборів (намисто, коралі, баламути, стрічки, бумбончики, віночки, очіпки, платочки)

4. Повідомлення теми заняття

Сьогодні ми з вами познайомились з українським національним жіночим костюмом. Це для нас дуже важливо, тому що зараз ми будимо ліпити глиняну іграшку – україночку.

- Діти виготовляють ескізи майбутнього виробу з елементами прикрас.

5. Практична робота

5.1. Обговорення ескізів роботи.

5.2. Основні елементи ліплення стилізованого жіночого образу:

- ліплення з пласта юбки – колокола за шаблоном.
- ліплення з кульок тулуба та головки
- ліплення з ковбасок ручок, коси, волосся, віночка
- декорування ліпними елементами одягу: фартух, керсетка, квіти на віночку, стрічки, намисто.
- декорування різьбленням, ритуванням.

5.3. Контроль якості. виправлення помилок.

5.4. Загладжування поверхні. Підготовка роботи для сушіння.

6. Практичне виконання дітьми роботи

Індивідуальна допомога та корекція робіт по ходу ліплення

7. Узагальнення засвоєного матеріалу.

Усі вироби виставляємо на спільну підставку. Звертаю увагу на одну з найбільш вдалих робіт та пропоную проаналізувати, як вона зроблена:

- Чи є гармонійність форми?
- Чи витримана пропорційність?
- Наскільки узор декорування поверхні пов'язаний із формою?
- Наскільки чіткі лінії узору?

Разом з дітьми знаходимо цікаві роботи, так би мовити, з «ізіюминкою». І, звичайно, відрізняємо роботи з недоробками, аналізуємо їх причини. Порівнюємо роботи дітей зі зразком.

8. Підсумки роботи

Проведення підсумкової виставки. Обговорення кращих робіт та складностей у виготовленні виробу.

9. Завдання творче на дім. Прибирання кабінету

ЛІТЕРАТУРА

1. Герус Л.М. Українська народна іграшка. - Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004. - 264 с.
2. Лащук Ю.Ф. Народна кераміка Українських Карпат/Карпатська збірка: твори по вивченню народної культури Карпат та прилеглих до неї областей. – Москва: Наука, 1976. - 240с.
3. Захарчук – Чугай Р.В., Э.А. Антанович, Українське декоративне мистецтво, Навчальний посібник,Київ, «Знання», 2012

4. Пошивайло Олесь, Етнографія гончарства лівобережної України, Полтава, 2005 р., 260с.
5. Чарівна глина, Смоленськ, Русіч, 2001, 160с.
6. Інтернет ресурси
«Світ чарівний, як С'юзані», група в Вконтакті.

ДОДАТКИ

Інформація для бесіди

Антропоморфні фігурки жінок трипільської цивілізації зліплені з широкими стегнами, які переходили у стрункі ноги, з'єднані між собою та звужені донизу. Тулуб фігурок плескуватий з позначенням грудей. Голова найчастіше мала вигляд диска чи кулі з виступаючим носом, ямками очей та рота. Руки умовно позначені трикутними виступами. Пізніше у фігурках з'явилися елементи одягу: пояси, коміри, головні убори тощо. Вони виліплені наліпом, ритуванням або позначені за допомогою фарб.

- З якими ритуалами була пов'язана жіноча фігура? (З культом родючості).
- Як декорована поверхня жіночих фігурок?
- Усі орнаменти на посуді та на виробах пластики, незважаючи на їхню неповторність та різноманіття, можна поділити на 3 категорії: ромбо-меандрові, спірально-змієвидні, лінійно-струйчаті.

Основою ромбо-меандрового узору є свастика. Це перший та основний символ, який є візитною карткою культури. (Перше зображення свастики знайшли у Мізинській стоянці 17 тис. років до н.е.). Існує думка, що слово «свастика» йде від санскритського «свастя», у перекладі – світло.

Значення свастики багатогранно: це і щастя, і вогонь небесний, і Сонце у русі, і еволюція, якщо за годинниковою стрілкою, або ж інволюція – якщо проти.

Мирні вужі, які вважаються покровителями дому у багатьох народів, складають основу зміїного спірального орнаменту. Дуже важливо відмітити, що пари заплетених у клубок змій часто розташовуються біля грудей жіночих фігурок. Змії, як відомо, виповзають та активно діють у дощовий період, так життєво необхідний для трипільців-хліборобів. Змії- посередники між небом та землею.

Основу третього різновиду орнаменту складають вертикальні лінії, іноді прямі, або хвилясті, які позначають дощ. Богиня дощу – жіноча фігура з чашою на голові. Від її грудей вниз падають потоки живильної вологи. Воді приділяється велике значення, як джерелу життя. Головним для землеробства є процес дозрівання врожаю. У релігійній сфері ці ідеї зображувались у стійкій символіці:

Земля - це жінка, засіяна нива уподібнювалась Матері, дозрівання зерна – народженню дитини. У святилищі кожної хати, де знаходилась піч, на глиняному алтарі, завжди були керамічні фігурки жінок з широкими стегнами. Слід відзначити, що коли хотіли виліпити жіночу фігуру, то в м'яку глину додавали зерно і муку, таким чином зливаючи аграрне та жіноче.

Для нас, сучасних людей, вкрай цікава ця культура, зображальні елементи котрої розкривають нам у яскравій та доступній формі повну картину створення світу, де немає нічого надуманого, – лише досвід еволюції людства. Маючи культурні досягнення нашої цивілізації, ми повертаємось у період її дитинства, і починаємо вчитися сприймати світ спочатку...

Останнім часом в Україні стають дедалі актуальнішими проблеми розвитку традиційних промислів та ремесел. Серед різноманітних виробів українських народних майстрів особливо поширеною є іграшка. Оригінальна, самобутня, вона прикрашає наш побут, вносить тепло і радість у життя наших дітей, формує їхні естетичні смаки і є витвором мистецтва. Своєрідною формою дрібної керамічної пластики іграшка розповідає про виробничо-господарську та святково – обрядову діяльність населення того краю, який дитина згодом, коли стане дорослою людиною, усвідомить як рідний.

В Опішні досить поширені скульптурки людей: вершника, сватів, кума, козака. У народній глиняній іграшці 19-20ст. зображення жінки-матері, жінки з птахом втратили міфологічну основу і були переосмислені в побутовому плані. Гончарі зображали їх як своїх сучасниць у характерному для того часу одязі. В лагідному жесті рук, якими жінка пригортає до грудей немовля, виявляється материнське почуття. Іграшки, які зображають жінку з птахом, мають більше композиційних варіантів. Жінки тримають курку, півня або гусака під пахвою або тулять до грудей, як дитину.

Історико-етнографічні регіони України

Ганна ДІДЕНКО
Чоловічі постаті «КОЛЯДНИКИ»

Ганна ДІДЕНКО
Жіночі постаті «КОЛЯДНИКИ»